

Polityka kryminalna

zajęcia nr 2

*Współczesne problemy polityki
kryminalnej, wsparcie postpenitencjarne*

rok akademicki 2023/2024

Aleksandra Polak-Kruszyk

Uniwersytet
Wrocławski

Wydział Prawa,
Administracji i Ekonomii

KATEDRA PRAWA KARNEGO WYKONAWCZEGO

Punitywność

- ▶ Termin **„punitywność”** = na ogół utożsamiany jest z pojęciami „rygoryzm”, „surowość”, „represyjność”
- ▶ **Strategia punitywna oznacza** = strategię surowego karania za popełnione czyny przestępne
- ▶ **Państwo o dużej punitywności systemu karnego** = państwo które wymierza surowe kary za popełnione czyny.
- ▶ **Strategia liberalna** = alternatywna dla systemu punitywnego

Badania naukowe i obserwacja pokazują, że surowość karania nie prowadzi do ograniczenia przestępczości

Współczesne problemy polityki kryminalnej

► Polityka karna przyjmuje formę planowanych działań władzy publicznej w zakresie kryminalizacji życia publicznego. **Działaniom tym nadaje się odpowiednie kierunki prowadzące do określonego modelu polityki karnej:**

- ➔ **Model represyjny**, charakteryzujący się ostrym kursem polityki karnej (typowy dla USA)
 - ➔ USA- Polityka kryminalna zorientowana na retribucję odstraszenie i izolowanie sprawcy od społeczeństwa (*get tough movement*) doprowadziła w rezultacie do orzekania coraz większej liczby i coraz dłuższych kar pozbawienia wolności
 - ➔ Rekordowa liczba skazanych na kary długoterminowe odbywa je w Stanach Zjednoczonych.
- ➔ **Model umiarkowany**, cechuje idea sprawiedliwego karania, adekwatnego do wagi kryminalnej, popełnionego czynu oraz potrzeb resocjalizacyjnych. (Szwecja, kraje skandynawskie)
- ➔ **Model łagodny**, sądy stosują w szerokim zakresie kary wolnościowe oraz środki probacyjne (np. Francja, Holandia)

Wsparcie postpenitencyjne a polityka kryminalna

- ▶ W literaturze wskazuje się na duże znaczenie wsparcia postpenitencyjnego w prowadzeniu racjonalnej polityki kryminalnej i efektywnej działalności skierowanej na zapobieganie przestępczości
- ▶ **Pomoc postpenitencyjna** polega na wsparciu udzielanym przez państwo i społeczeństwo osobom zwalnianym z zakładów karnych i innych jednostek penitencyjnych, a jej celem jest pomoc materialna, psychologiczna, prawna, medyczna lub inna, w zależności od indywidualnych potrzeb i sytuacji życiowej osoby zwalnianej.
- ▶ **Art. 41 kkw:** *W celu ułatwienia społecznej readaptacji, a w szczególności przeciwdziałania powrotowi do przestępstwa, powinno udzielać się skazanym oraz ich rodzinom niezbędnej pomocy, zwłaszcza materialnej, medycznej, w znalezieniu pracy i zakwaterowaniu, a także porad prawnych.*
- ▶ Pomocy, udzielają właściwe organy administracji rządowej i samorządu terytorialnego oraz kuratorzy sądowi; pomocy tej mogą również udzielać podmioty, o których mowa w art. 38 § 1 kkw.

Opieka postpenitencyjarna

- ▶ W Kodeksie karnym wykonawczym z 1969 r. wprowadzono nowe organizacyjne ujęcie pomocy postpenitencjarnej.
- ▶ Nazwę „opieka postpenitencyjarna” zastąpiono „pomocą postpenitencyjarną”, przez co ustawodawca podkreślił, iż działalność określana tym mianem ma wspierać skazanego w jego własnych wysiłkach na rzecz adaptacji społecznej po opuszczeniu więzienia.
- ▶ Piotr Wierzbicki, posługując się pojęciem **opieki postpenitencjarnej, określa ją jako:**

część działań ogólnopaństwowej opieki społecznej, która obejmuje środki nadzoru w odniesieniu do skazanych od momentu opuszczenia przez nich zakładu karnego. W ujęciu Autora opieka postpenitencyjarna powinna stanowić utrwalenie lub kontynuację reedukacji rozpoczętej w trakcie wykonywania kary pozbawienia wolności tak, aby skazany został wdrożony do przestrzegania porządku prawnego, a przede wszystkim nie popełnił ponownie przestępstwa.

Readaptacja

Proces resocjalizacji ma za zadanie rozwijać przygotowanie do życia na wolności.

- ▶ Readaptacja społeczna dotyczy osadzonych, którzy po wielu latach spędzonych w warunkach zakładu karnego, muszą na powrót przystosować się do życia w środowisku wolnościowym.
- ▶ Proces readaptacji kładzie największy nacisk na interakcje byłego więźnia z otoczeniem i ludźmi, których spotka po zwolnieniu z jednostki penitencjarnej. Powszechnie przyjmuje się, że jest to okres wielu zmian. Przede wszystkim zmiany realiów więziennych, na wolnościowe.
- ▶ Z tym procesem wiąże się również przejście przez wiele etapów, skazany bowiem zdążył się już przystosować do życia w warunkach izolacji, a musi sobie poradzić w środowisku otwartym
- ▶ Często osoby zwolnione z zakładu napotykać wiele trudności w przystosowaniu się do nowej sytuacji.

Readaptacja

Proces resocjalizacji ma za zadanie rozwijać przygotowanie do życia na wolności.

- ▶ ▶ **Art. 67.** § 1. Wykonywanie kary pozbawienia wolności ma na celu wzbudzanie w skazanym woli współdziałania w kształtowaniu jego społecznie pożądanym postaw, w szczególności poczucia odpowiedzialności oraz potrzeby przestrzegania porządku prawnego i tym samym powstrzymania się od powrotu do przestępstwa.
- ▶ ▶ § 2. Dla osiągnięcia celu określonego w § 1 prowadzi się zindywidualizowane oddziaływanie na skazanych w ramach określonych w ustawie systemów wykonywania kary, w różnych rodzajach i typach zakładów karnych.
- ▶ Co do zasady, readaptacja zachodzi zatem etapowo i zaczyna się już chwili rozpoczęcia wykonania kary pozbawienia wolności.
- ▶ Kodeks karny wykonawczy nakłada na organy pomocy postpenitencjarnej obowiązek ułatwienia readaptacji społecznej nie tylko byłym więźniom, ale też ich rodzinom.

Podstawy prawne pomocy postpenitencjarnej

Na gruncie prawa międzynarodowego

1. Reguły Minimalne

- ▶ W Regułach Minimalnych wśród zasad przewodnich dotyczących postępowania z więźniami przyjęto zasadę, iż przygotowanie skazanego do życia na wolności powinno być połączone ze skuteczną opieką społeczną. Reguły przewidują istnienie państwowych lub prywatnych instytucji, które mogłyby udzielać zwalnianym więźniom skutecznej pomocy w celu ułatwienia im włączenia się do społeczeństwa.
- ▶ Są to więc postanowienia, które przewidują istnienie organizacji lub stowarzyszeń zajmujących się świadczeniem pomocy więźniom oraz umożliwienie ich przedstawicielom działalności na terenie zakładów karnych.

2. Europejskie Reguły Więzienne

- ▶ Przyjęte kilkadziesiąt lat po Regułach Minimalnych Europejskie Reguły Więzienne, przyjęły wiele postanowień dotyczących pomocy więźniom, przewidują: zapewnienie skutecznej pomocy społecznej w programie przygotowania do zwolnienia, ścisłą współpracę administracji więziennej ze służbami i organizacjami, które pomagają więźniom w odnalezieniu miejsca w społeczeństwie, umożliwienie przedstawicielom służb i organizacji kontaktów z więźniami w celu zapewnienia im pomocy postpenitencjarnej

Podstawy prawne pomocy postpenitencjarnej

Na gruncie prawa krajowego

1. *Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny wykonawczy* (t.j. Dz. U. z 2018 r. poz. 652 z późn. zm.). dalej KKW

- ▶ Zasadniczą rolę odgrywają postanowienia rozdziału VII kkw, który poświęcony jest uczestnictwu społeczeństwa w wykonywaniu orzeczeń, pomocy w społecznej readaptacji skazanych oraz Funduszowi Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej.
- ▶ Przepisy wskazują na: krąg osób uprawnionych, w razie potrzeby, do korzystania z pomocy postpenitencjarnej, organy właściwe do jej udzielenia (w tym zwłaszcza uprawnienia funkcjonariuszy służby więziennej w tym zakresie), środki finansowe przeznaczone na świadczenia pomocy, uczestnictwo kuratorów sądowych w w społecznej readaptacji i udzielaniu pomocy postpenitencjarnej, postanowienia dotyczące działalności organizacji pozarządowych, a także stowarzyszeń, fundacji, instytucji realizujących udzielanie pomocy, jak również kościołów, innych związków wyznaniowych i osób godnych zaufania.

Podstawy prawne pomocy postpenitencjarnej

Na gruncie prawa krajowego

2. Rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 28 grudnia 2016 r. w sprawie współdziałania podmiotów w wykonywaniu kar, środków karnych, kompensacyjnych, zabezpieczających, zapobiegawczych oraz przepadku, a także społecznej kontroli nad ich wykonywaniem (Dz.U. 2016 poz. 2305)

- ▶ Przepisy tego rozporządzenia określają warunki, jakim muszą odpowiadać działający przedstawiciele podmiotów udzielających niezbędnej pomocy skazanym i ich rodzinom. Wymieniono w nim również aktywność przedstawicieli organizacji pozarządowych, polegającą na celowych kontaktach ze skazanymi, świadczeniu im pomocy, uczestnictwie w oddziaływaniu resocjalizacyjnym, a nawet społecznej kontroli nad wykonywaniem kar.

3. Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 13 września 2017 r. w sprawie Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej - Funduszu Sprawiedliwości (t.j. Dz.U. 2017 poz. 1760)

- ▶ Określono w nim warunki udzielania pomocy z Funduszu osobom pozbawionym wolności zwalnianym z zakładów karnych i aresztów śledczych oraz członkom ich rodzin. Inne przepisy tego rozporządzenia określają przeznaczenie środków z tego funduszu na pokrywanie kosztów zakwaterowania lub leczenia byłych skazanych, świadczeń materialnych oraz innych programów służących społecznej readaptacji (np. kursów zawodowych, poradnictwa prawnego, oddziaływań terapeutycznych)

Udzielanie pomocy skazanym

Pomoc doraźna i długofalowa

- ▶ Po działaniach przygotowujących skazanych do życia na wolności bardzo ważne jest udzielanie bezpośredniej pomocy w przyszłym zwolnieniu.
- ▶ Działania te określa się jako pomoc doraźna (w odróżnieniu od pomocy długofalowej, która świadczona jest w ciągu kilku miesięcy lub czasami dłużej, jeżeli skazani nie są w stanie się samodzielnie utrzymać).
- ▶ W udzielaniu pomocy doraźnej podstawową rolę odgrywają funkcjonariusze Służby Więziennej
- ▶ W stosunku do tych, którzy nie potrafią sobie poradzić na wolności w pierwszych etapach, oprócz każdorazowo stosowanej pomocy doraźnej stosuje się pomoc w dłuższym okresie.
- ▶ Byli więźniowie oraz ich bliscy mogą liczyć zatem na świadczenia społeczne, a także pomoc z Funduszu Pomocy Postpenitencjarnej.
- ▶ Pomoc z Funduszu pomocy pokrzywdzonym oraz pomocy postpenitencjarnej można określić jako pomoc długofalową w przeciwieństwie do doraźnej.

Pomoc doraźna

Do czynności z zakresu pomocy doraźnej wlicza się:

- ▶ Podjęcie starań w celu uzyskania przez skazanego dokumentu tożsamości oraz innych niezbędnych dokumentów i zaświadczeń (np. zaświadczenie o ukończeniu szkoły)
- ▶ Udzielenie zwalnianemu skazanemu niezbędnych informacji o możliwościach uzyskania koniecznej pomocy
- ▶ Udzielenie w chwili zwolnienia skazanym, niedysponującym własnymi środkami na utrzymanie w pierwszym okresie po zwolnieniu przez dyrektora zakładu karnego pomocy pieniężnej do wysokości 1/3 przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia pracowników lub jej ekwiwalentu w postaci odzieży, obuwia, biletu na przejazd, jak i żywności na czas przejazdu.

Fundusz Pomocy Postpenitencjarnej

- ▶ Fundusz Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej: jego dysponentem jest Minister Sprawiedliwości.
- ▶ Fundusz ten jest państwowym funduszem celowym.
- ▶ Przychodami Funduszu są środki pieniężne pochodzące między innymi z:
 - 1) potrąceń w wysokości 7 % wynagrodzenia przysługującego za pracę skazanych zatrudnionych w formach określonych w art. 121 § 2 kkw,
 - 2) wykonania kar dyscyplinarnych, o których mowa w art. 143 § 1 pkt 7,
 - 3) spadków, zapisów i darowizn,
 - 4) dotacji, zbiorów i innych źródeł.
- ▶ Wydatki Funduszu przeznacza się na udzielanie pomocy osobom pozbawionym wolności, zwalnianym z zakładów karnych i aresztów śledczych oraz ich rodzinom. W wyjątkowych wypadkach ze środków tych można udzielić pomocy również osobom pokrzywdzonym przestępstwem i ich rodzinom

Fundusz Pomocy Postpenitencjarnej

- ▶ **Art. 43 k.k.w.** określa zasady tworzenia i funkcjonowania Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym i Pomocy Postpenitencjarnej.
- ▶ Drugim aktem jest wspomniane rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości w sprawie Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej (określono w nim warunki udzielania pomocy z Funduszu osobom pozbawionym wolności, zwalnianym z zakładów karnych, aresztów śledczych oraz członkom ich rodzin)

Jak tworzy się Fundusz? :

- ▶ 1. Fundusz tworzony jest głównie z potrąceń w wysokości 7% wynagrodzeń za pracę skazanych, a oprócz tego z innych źródeł, którymi mogą być orzeczone przez sąd nawiązki i świadczenia pieniężne oraz kary stanowiące potrącenia do 25% zarobków skazanych.
- ▶ 2. Pieniądze dysponowane są przez Ministra Sprawiedliwości, po uzyskaniu opinii Rady Głównej do Spraw Społecznej Readaptacji i Pomocy Skazany, na różne jednostki terenowe zajmujące się świadczeniem pomocy i Centralny Zarząd Służby Więziennej, który realizuje doraźną pomoc skazanym zwalnianym, a także właściwe organizacje i instytucje pozarządowe.

Fundusz Pomocy Postpenitencjarnej

► Środki Funduszu są przeznaczane na:

- 1.** pomoc osobom pokrzywdzonym przestępstwem oraz osobom im najbliższym, zwłaszcza pomoc medyczną, psychologiczną, rehabilitacyjną, prawną oraz materialną, udzielaną przez jednostki niezaliczane do sektora finansów publicznych i nie działające w celu osiągnięcia zysku, w tym stowarzyszenia, fundacje, organizacje i instytucje,
- 2.** pomoc postpenitencjarną osobom pozbawionym wolności, zwalnianym z zakładów karnych i aresztów śledczych oraz członkom ich rodzin, udzielaną przez zawodowych kuratorów sądowych oraz Służbę Więzienną,
- 3.** pomoc prawną i psychologiczną świadkom i osobom im najbliższym,
- 4.** pomoc postpenitencjarną osobom, o których mowa w pkt 2, udzielaną przez podmioty wymienione w art. 38 § 1 (stowarzyszenia, organizacje, instytucje, fundacje, kościoły i związki wyznaniowe)
- 5.** działalność podejmowaną lub powierzoną przez dysponenta Funduszu, mającą na celu wsparcie i rozwój systemu pomocy osobom pokrzywdzonym przestępstwem oraz pomocy postpenitencjarnej, w szczególności na: a) promowanie i wspieranie inicjatyw i przedsięwzięć służących poprawie sytuacji osób pokrzywdzonych przestępstwem oraz skutecznej readaptacji skazanych, b) podejmowanie przedsięwzięć o charakterze edukacyjnym i informacyjnym, c) pokrywanie kosztów związanych z organizowaniem i prowadzeniem szkoleń, d) podejmowanie, organizowanie i zlecanie badań naukowych dotyczących sytuacji oraz potrzeb osób pokrzywdzonych przestępstwem oraz osób skazanych.

Fundusz Pomocy Postpenitencjarnej

▶ **Zasady związane z korzystaniem z pomocy z Funduszu:**

- ▶ Pomocy z Funduszu nie przyznaje się w takim zakresie, w jakim została ona udzielona z innych źródeł.
- ▶ Podmioty, które wykorzystwały dotacje niezgodnie z celem ich przyznania, są obowiązane do zwrotu dysponentowi Funduszu równowartości przekazanych środków wraz z odsetkami w wysokości określonej jak dla zaległości podatkowych, w ciągu 15 dni od dnia stwierdzenia takiego wykorzystania.
- ▶ Osoba, która wykorzystwała udzieloną pomoc niezgodnie z jej przeznaczeniem, jest obowiązana do zwrotu równowartości uzyskanych świadczeń.
- ▶ W wypadku ustalenia, że osoba, której udzielono pomocy, wykorzystwała ją niezgodnie z przeznaczeniem, podmiot, który udzielił pomocy, jest obowiązany do wezwania tej osoby do zwrotu równowartości uzyskanych świadczeń w terminie 30 dni od dnia wezwania jej do zwrotu.
- ▶ Osoba, która wykorzystwała udzieloną pomoc niezgodnie z jej przeznaczeniem i pomimo wezwania nie zwróciła jej równowartości, traci prawo do dalszej pomocy, chyba że zachodzą wyjątkowe okoliczności uzasadniające udzielenie jej takiej pomocy

Cele, zadania i funkcje pomocy postpenitencjarnej

Skazani opuszczający zakład karny muszą liczyć na uzyskanie wsparcia w ramach pomocy społecznej, do czego powinni być przygotowywani jeszcze w warunkach izolacji, a szczególnie intensywnie od czasu decyzji o opuszczeniu zakładu.

- ▶ Zadanie to spoczywa na administracji więziennej.
- ▶ **Art. 167 kkw-** Stosowne postanowienia w tej kwestii są zawarte w Kodeksie karnym wykonawczym, który stanowi, że przed przewidywanym warunkowym zwolnieniem lub końcem kary stosowany jest okres 6 miesięcy jako czas niezbędny do przygotowania skazanego do życia po zwolnieniu

Podmioty udzielające pomocy postpenitencjarnej

Skuteczna pomoc postpenitencjarna, powinna wy pływać jednocześnie z wielu źródeł.

- ▶ Koordynować swe działania powinny zarówno urzędy administracji państwowej (sądownictwo, urzędy pracy, służba zdrowia, policja itd.), jak również podmioty społeczne, w tym organizacje pozarządowe i grupy wsparcia.
- ▶ Niezmiernie ważne jest też uświadomienie członkom rodziny, że ich wsparcie moralne jest bardzo ważne przy powrocie byłych więźniów do normalnego życia.

Podmioty udzielające pomocy postpenitencjarnej

Skuteczna pomoc postpenitencjarna, powinna wy pływać jednocześnie z wielu źródeł.

- ▶ Pomocy postpenitencjarnej udzielają różne podmioty wchodzące w skład złożonego systemu resocjalizacji.
- ▶ Są wśród nich organizacje, które nie należą do typowych instytucji zajmujących się wyłącznie pomocą postpenitencjarną, ale z racji spełniania wielorakich zadań, podejmują charytatywne działania wspomagające system pomocy (np. stowarzyszenia, fundacje, kościoły i związki wyznaniowe).
- ▶ Zdarza się też, że osoby prywatne udzielają pomocy postpenitencjarnej zwalnianym i ich rodzinom. Z reguły są to gesty dobrej woli pragnących nieść pomoc innym

Podmioty udzielające pomocy postpenitencjarnej

Działania postpenitencjarne

W okresie przygotowania do opuszczenia zakładu karnego skazany powinien przebywać możliwie najbliżej miejsca zamieszkania ze względu na prawo do przepustek, które powinny umożliwiać spotkania z rodziną, poszukiwanie pracy bądź miejsca zamieszkania.

▶ Zakres pomocy postpenitencjarnej obejmuje:

- ▶ pokrycie kosztów czasowego zakwaterowania oraz udzielenie schronienia w ośrodku dla bezdomnych,
- ▶ okresową dopłatę do bieżących zobowiązań czynszowych za lokal mieszkalny,
- ▶ finansowanie przejazdów środkami komunikacji publicznej lub pokrywanie kosztów transportu specjalnego, zgodnie ze wskazaniami lekarskimi,
- ▶ pokrywanie kosztów związanych z uzyskaniem dowodu osobistego oraz innych niezbędnych dokumentów,
- ▶ organizowanie i finansowanie poradnictwa prawnego, promocji zatrudnienia i aktywizacji zawodowej,
- ▶ pokrywanie kosztów związanych ze specjalistycznym leczeniem lub rehabilitacją zdrowotną,
- ▶ uzyskiwanie orzeczeń o niepełnosprawności lub niezdolności do zatrudnienia,
- ▶ pomoc psychologiczną oraz terapię uzależnień organizowaną poza placówką terapeutyczną

Działania postpenitencyjne

- ▶ Osoby zwalniane w zależności od indywidualnych potrzeb otrzymują informacje o możliwościach uzyskania wsparcia po opuszczeniu więzienia. Ponadto dyrektor jednostki penitencyjnej może udzielić skazanemu dodatkowej pomocy w formie pieniężnej oraz rzeczowej (odzież, bielizna, obuwie, bilet na przejazd, artykuły żywnościowe).
- ▶ Każdy zwalniany otrzymuje świadectwo zwolnienia, w którym jest informacja o tym, czy otrzymał pomoc postpenitencyjną, w jakiej postaci oraz wysokości.
- ▶ Dyrektor zakładu karnego, zwalnając skazanego, ma obowiązek poinformowania go o możliwościach uzyskania pomocy postpenitencyjnej (art. 166 § 2 KKW)

Działania postpenitencjarne

- ▶ Zwalniany otrzymuje z depozytu zakładu należące do niego pieniądze, dokumenty i przedmioty wartościowe, zaświadczenie o zatrudnieniu i aktualne wyniki badań lekarskich. Jeżeli wymaga leczenia szpitalnego, a stan zdrowia nie pozwala na jego przeniesienie do publicznego zakładu opieki zdrowotnej, zostaje za swoją zgodą lub, gdy nie może jej wyrazić, za zgodą lekarza na leczeniu w zakładzie karnym
- ▶ Jeżeli zwalniany nie zgromadził odpowiednich środków, dyrektor zakładu karnego może mu udzielić pomocy pieniężnej do 1/3 miesięcznego wynagrodzenia pracowników.
- ▶ Jeżeli zwalniany nie jest zdolny do samodzielnego udania się do miejsca zamieszkania, administracja zakładu jest zobowiązana do nawiązania kontaktu z rodziną lub inną osobą wskazaną przez skazanego i powiadomienia jej o terminie zwolnienia. Jeżeli nie uda się nawiązać takiego kontaktu, zakład karny ma obowiązek pomóc zwalnianemu w podróży (art. 167a § 6 KKW)

Działania postpenitencyjne

- ▶ Świadczenia związane z pomocą postpenitencyjną udzielane są przez okres potrzebny do zrealizowania celów tej pomocy i do czasu uzyskania wsparcia instytucjonalnego, jednak nie może to być czas dłuższy niż 3 miesiące od chwili zwolnienia.
- ▶ W uzasadnionych przypadkach (np. w razie choroby) istnieje możliwość wydłużenia tego okresu do 6 miesięcy. Jeżeli chodzi o rodziny osób pozbawionych wolności, pomocy udziela się nie dłużej niż przez 3 miesiące od dnia osadzenia członka rodziny w zakładzie karnym lub areszcie śledczym, chyba że konieczność przedłużenia tego okresu do 6 miesięcy wynika ze szczególnych okoliczności.
- ▶ **Zgodnie z art. 41 § 1 KKW** w celu ułatwienia społecznej readaptacji, a w szczególności przeciwdziałania powrotowi do przestępstwa niezbędnej pomocy skazanym oraz ich rodzinom mają udzielać organy administracji rządowej i samorządu terytorialnego. Dotyczy to zwłaszcza pomocy materialnej, medycznej, pomocy w znalezieniu pracy i zakwaterowania, a także porad prawnych.

Główne założenia oddziaływań postpenitencjarnych

Chcąc dążyć do poprawy skuteczności oddziaływań postpenitencjarnych wiele problemów wymaga kompleksowego rozwiązania. Trzeba tworzyć system, który dawałby byłym skazanym łatwiejsze wejście na rynek pracy, pomógłby rozwiązać kłopoty natury społeczno – moralnej oraz psychicznej.

- ▶ Najczęściej spotykane na drodze skutecznych oddziaływań penitencjarnych problemy to: złe relacje rodzinne, brak mieszkania, radzenie sobie z agresją i stresem, poczucie niskiej wartości i brak wiary w swoje możliwości.

Główne założenia oddziaływań postpenitencjarnych

Proces readaptacji kładzie nacisk na interakcje byłego więźnia z otoczeniem i ludźmi, których spotka po zwolnieniu z jednostki penitencjarnej oraz na pomoc w organizacji pierwszych etapów życia, zarówno pod względem mieszkalnym jak i finansowym i rozpoczyna się w okresie bezpośrednio poprzedzającym opuszczenie jednostki penitencjarnej.

Przygotowanie osadzonych do ponownego życia w społeczeństwie, a także odpowiednie zorganizowanie warunków przeciwdziałania poczuciu wykluczenia takich osób, a co za tym idzie wspomaga ich powrót do życia zawodowego i rodzinnego po opuszczeniu murów zakładu karnego.

▶ Ze względu na specyfikę problemów byłych więźniów pomocowe działania postpenitencjarne powinny być ukierunkowane na trzy sfery:

- 1) wzmacnianie adaptacji społecznej,
- 2) redukcję problemów zdrowotnych,
- 3) kształtowanie więzi społecznej.

Główne założenia oddziaływań postpenitencjarnych

- ▶ **Wzmacnianie adaptacji społecznej**- strategie służące pozytywnemu przystosowaniu do warunków wolnościowych powinny być oparte na indywidualnej diagnozie potrzeb, a świadczona pomoc – ukierunkowana na uzyskanie stabilizacji życiowej, czyli wspieranie w zakresie zakwaterowania, środków potrzebnych do życia, zatrudnienia, edukacji. Ważne jest również angażowanie byłych więźniów w programy kształtujące umiejętności przystosowawcze.
- ▶ **Redukcja problemów zdrowotnych**- pomoc postpenitencjarna powinna uwzględniać rehabilitację zdrowotną, szczególnie w aspekcie zdrowia psychicznego. Potrzeby tego typu implikują rozszerzenie dostępności usług psychologicznych i psychiatrycznych. Specjalistyczne oddziaływania powinny być ukierunkowane w szczególny sposób na wspieranie uczestnictwa w programach terapii uzależnienia od substancji psychoaktywnych i redukowania objawów depresji.

Główne założenia oddziaływań postpenitencjarnych

- ▶ **Kształtowanie więzi społecznej**- strategie pomocy postpenitencjarnej, ukierunkowane na ten cel, powinny z jednej strony tworzyć środowisko życia i społeczną sieć wsparcia dla byłych więźniów, a z drugiej – redukować bariery utrudniające reintegrację tych osób. W związku z tym ważne są programy przygotowujące rodziny do powrotu skazanych i wszechstronna pomoc w rozwiązywaniu problemów rodzinnych po ich powrocie.
- ▶ Niezwykle istotną kwestią jest włączanie byłych więźniów w działania podejmowane w lokalnych społecznościach (np. sąsiedzkie inicjatywy wypoczynkowe czy sportowe) oraz promowanie miejsc, organizacji i stowarzyszeń integrujących takie osoby ze społecznością lokalną. Duże znaczenie ma również inicjowanie i wspieranie grup samopomocy dla osób opuszczających zakłady karne. Zmniejszeniu stygmatyzacji służą też programy edukacyjne dla społeczeństwa, które przybliżają problemy byłych więźniów.